

Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen

Opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmä

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:39

Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen

Opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmä

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:39

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2007

ISBN 978-952-485-412-2 (nid./htf)

ISBN 978-952-485-413-9 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:39

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
24.8.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmä		Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
Puheenjohtaja: Juhani Pirttiniemi Sihteeri: Helena Kasurinen		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
		Toimielimen asettamispm 8.8.2005	Dnro 31/040/2005
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen; Opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmän muistio			
Julkaisun osat Muistio			
Tiivistelmä <p>Opetusministeriö asetti 8.8.2005 opinto-ohjauksen ja työvoimapolun yhteistyöryhmän ajalle 1.9.2005–31.8.2007. Työryhmän tehtävänä oli:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehittää nuorten koulutukseen ja työelämään ohjaamiseen liittyvää yhteistyötä kansallisella ja paikallisella tasolla - tehdä ehdotus menettelytavoista, joilla koulutuksen ulkopuolella olevat perusopetuksen päättäneet 15–19-vuotiaat nuoret voitaisiin ohjata koulutukseen - edistää ohjauksen ammattilaisten alueellista ja kansallista verkostoyhteistyötä - seurata ohjausyhteistyön kehittymistä valtakunnallisesti ja edistää hyvien käytäntöjen levittämistä kansallisella tasolla <p>Työryhmän tuli toimintansa aikana erityisesti huomioida koulutus- ja yhteiskuntatakuun toteutuminen.</p> <p>Työryhmä tutustui toimikautensa aikana erilaisiin hankkeisiin ja toimintamalleihin, joilla pyrittiin parantamaan koulutuksen nivelvaiheissa olevien nuorten ohjauksen saatavuutta. Lisäksi se teetäti selvityksen 15–17-vuotiaille suunnatuista ohjauspalveluista eri puolilla Suomea.</p> <p>Työryhmä esittää seuraavia toimenpiteitä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - laaditaan kunta- ja seutukohtaiset ohjaussuunnitelmat tai strategiaperit, joissa ohjausyhteistyön periaatteet, tavoitteet ja arviointi määritellään - tuki- ja ohjauspalveluja tuotetaan asiantuntijoiden yhteistyönä siten, että taataan palveluiden saatavuus myös koulutuksen tai työelämän ulkopuolella oleville nuorille - käynnistetään ESR-hankkeita ohjaustoiminnan kehittämiseksi - Ammattistartista tehdään pysyvä vaihtoehto joustavana siirtymäreittinä perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen - kartoitetaan ohjauspalveluiden riittävyys ja saatavuus - perustetaan pysyvä kansallinen ohjausyhteistyöryhmä			
Avainsanat koulutustakuu, yhteiskuntatakuu, ohjauspalveluiden saatavuus, opintopolun nivelvaiheet, eri hallinnonalojen välinen yhteistyö, verkostoyhteistyö			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:39		ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-412-2 (nid.) 978-952-485-413-9 (PDF)
Kokonaissivumäärä 30	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
24.8.2007

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Ordförande: Juhani Pirttiniemi Sekreterare: Helena Kasurinen	Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
	Datum för tillsättande av 8.8.2005	Dnro 31/040/2005	
Publikation (även den finska titeln) Att effektivera vägledningstjänsterna för ungdomar. Samarbetsgrupp för studiehandledningens och arbetskraftsförvaltningens vägledningstjänster (Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen. Opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmä)			
Publikationens delar Promemoria + bilaga			
Sammandrag Undervisningsministeriet tillsatte 8.8.2005 en samarbetsgrupp för studiehandledning och arbetskraftsservice för perioden 1.9.2005–31.8.2007. Arbetsgruppen hade i uppgift att: <ul style="list-style-type: none"> - att på ett nationellt och lokalt plan utveckla samarbetet beträffande vägledning av ungdomar i utbildnings- och arbetslivsfrågor - lägga fram ett förslag på förfaranden som hjälper sådana unga i åldern 15-19 år som har avslutat den grundläggande utbildningen och som inte deltar i utbildning att i ökande omfattning ta del av utbildningsmöjligheter - att öka det regionala och nationella nätverkssamarbetet mellan professionella handledare - att på ett landsomfattande plan följa upp hur samarbetet kring vägledningen av unga utvecklas och att främja spridningen av god praxis på ett nationellt plan Det sätt på vilket utbildnings- och samhällsgarantin genomförs var av speciellt intresse för arbetsgruppen. Under sin mandatperiod bekantade sig arbetsgruppen med olika projekt och verksamhetsmodeller som syftade till att göra vägledning för unga i övergångsskeden i studiegången lättare åtkomlig för ungdomarna själva. Som stöd för sitt arbete beställde arbetsgruppen en utredning om olika slags vägledningstjänster på olika orter i Finland. Arbetsgruppen föreslår följande åtgärder: <ul style="list-style-type: none"> - man gör upp kommun- och regionvisa planer för vägledning eller strategidokument i vilka principerna, målen för och utvärderingen av samarbetet kring vägledning för ungdomar definieras - i samarbete med experter produceras stöd- och vägledningstjänster så att tjänsterna blir tillgängliga för ungdomar som inte deltar i utbildning eller som är utanför arbetslivet - man inleder ESR-projekt i syfte att utveckla vägledningen för unga - Utbildning som förbereder unga på och bättre orienterar dem i yrkesutbildning (Ammattistartti) skall bli ett permanent alternativ för ungdomar och ett flexibelt sätt för dem att gå över från grundläggande utbildning till yrkesutbildning - man kartlägger tillräckligheten av och tillgången till vägledningstjänster - man grundar en permanent, landsomfattande samarbetsgrupp för vägledning av ungdomar			
Nyckelord utbildningsgaranti, samhällsgaranti, vägledningstjänster tillgänglighet, övergångsskeden i studiegången, samarbetet mellan olika förvaltningsgrenar, nätverkssamarbete			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:39	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-412-2 (htf.) 978-952-485-413-9 (PDF)	
Sidoantal 30	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstryckeriet		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher Ministry of Education	Date of publication 24.8.2007		
Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Chair: Juhani Pirttiniemi Secretary: Helena Kasurinen	Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland		
	Contracted by Ministry of Education		
	Committee appointed on 8.8.2005	Dnro 31/040/2005	
Name of publication Stepping up young people's guidance counselling (Nuorten ohjauspalveluiden tehostaminen; Opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmän muistio)			
Parts Memorandum			
Abstract <p>On 8 August 2005 the Ministry of Education appointed a cooperation group on guidance counselling and employment services for the period of 1 September 2005 to 31 August 2007. The assignment was to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - develop local and national cooperation related to young people's educational and professional guidance - suggest ways of encouraging young people aged 15–19 who have left education after completing compulsory education to continue their training - step up regional and national networking between guidance professionals - monitor the development of national and regional cooperation in guidance counselling and promote good practices on a national level <p>The cooperation group was to pay special attention to the realisation of the educational and social guarantee. During its term, the cooperation group studied different projects and operational models geared to improve accessibility of guidance counselling for young people in transitional stages. Furthermore, it commissioned a survey on guidance services for 15–17 year-olds in different parts of the country.</p> <p>The cooperation group recommends:</p> <ul style="list-style-type: none"> - that municipal and regional guidance counselling strategies be devised to set down the principles, aims, and assessment of guidance counselling - that experts jointly produce supportive and guidance services in order to ensure their accessibility also to young people outside education and working life - that development projects be initiated with ESF co-financing - that the "Ammattistartti" pilot be made a permanent flexible channel from school to vocational training - that a review be undertaken to find out the adequacy and availability of guidance services - that a permanent national body be set up to develop guidance counselling			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2007:39	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-412-2 (pbk.) 978-952-485-413-9 (PDF)	
Number of pages 30	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 8.8.2005 opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmän ajalle 1.9.2005–31.8.2007. Työryhmän tehtävänä oli:

- 1 Kehittää nuorten koulutukseen ja työelämään ohjaamiseen liittyvää yhteistyötä kansallisella ja paikallisella tasolla (opinto-ohjaus, ammatinvalinnanohjaus, koulutus- ja ammattitietopalvelu sekä nuorten työnvälitys). Tässä tuli erityisesti huomioida koulutus- ja yhteiskuntatakuun toteuttaminen.
- 2 Tehdä ehdotus menettelytavoista, joilla koulutuksen ulkopuolella olevat perusopetuksen päättäneet 15–19-vuotiaat nuoret voitaisiin ohjata koulutukseen. Ehdotuksen valmistelussa tuli ottaa huomioon muut valmisteilla olevat tai käynnistetyt toimet nivelvaiheen ohjauksen toteuttamiseksi kuten oppilaan opinto-ohjauksen kehittämishanke, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun kehittämishanke, ammatillisen koulutuksen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kehittäminen sekä opetusministeriön asettaman perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän ehdotukset sekä työhallinnon nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano.
- 3 Edistää ohjauksen ammattilaisten alueellista ja kansallista verkostoyhteistyötä.
- 4 Seurata ohjausyhteistyön kehittymistä valtakunnallisesti ja edistää hyvien käytäntöjen levittämistä kansallisella tasolla.

Työryhmällä oli mahdollisuus kuulla asiantuntijoita toimeksiantonsa toteuttamiseksi.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin opetusneuvos Juhani Pirttiniemi Opetushallituksesta ja varapuheenjohtajaksi ylitarkastaja Anneli Tallqvist työministeriöstä

Työryhmän jäseniksi nimettiin: ylitarkastaja Anneli Tallqvistin varajäsenenä toimi ylitarkastaja Harry Pullinen työministeriöstä, opetusneuvos Tarja Riihimäki, jonka tilalle nimettiin opetusneuvos Elise Virnes (5/2007) opetusministeriöstä, ylitarkastaja Markus Seppelin (varajäsen ylitarkastaja Pirjo Sarvimäki) sosiaali- ja terveysministeriöstä, ammatinvalintapsykologi Outi Ripatti (lokakuu 2006 asti) Lohjan työvoimatoimistosta (varajäsen ammatinvalintapsykologi Outi Suhonen Helsingin työvoimatoimistosta), erityisasiantuntija Inkeri Toikka Suomen Kuntaliitosta, rehtori Kaija Ratia Jyväskylän kotitalousoppilaitoksesta (varajäsen rehtori Kirsti Kosonen Jyväskylän ammattiopistosta), puheenjohtaja Kari-Antti Kitunen, jonka tilalle tuli puheenjohtaja Atte Mäki (työryhmässä 16.5.2006 alkaen)

Suomen Opiskelija-Allianssi ry – OSKU (varajäsen puheenjohtaja Kati Kokkonen Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto – Sakki ry) ja puheenjohtaja Heli Piikkilä (varajäsen varapuheenjohtaja Satu Halme) Suomen Opinto-ohjaajat ry:stä. Työryhmän sihteerinä toimi opetusneuvos Helena Kasurinen Opetushallituksesta.

Työryhmä kokoontui toimikautensa aikana kahdeksan kertaa. Ensimmäisessä kokouksessa työryhmän jäsenet päättivät keskittyä seuraaviin teemoihin ja tehtäviin:

- alueellinen yhteistyö ja verkostomaiset työtavat
- ohjauspalvelujen kehittäminen siten, että ne vastaavat yksilöiden erilaisia tarpeita
- olemassa olevien rakenteiden ja toimintamallien kartoittaminen

Työryhmä tutustui toimikautensa aikana erilaisiin hankkeisiin ja toimintamalleihin, joilla pyrittiin parantamaan koulutuksen nivelvaiheissa olevien nuorten ohjauksen saatavuutta. Lisäksi se teetti selvityksen 15–17-vuotiaille suunnatuista ohjauspalveluista eri puolilla Suomea. Selvityksen toteuttivat Onnistuvat opit -juurruttamishankkeen tutkijat Maija Säkäjärvi ja Antti Pelto-Huikko Sosiaalikehitys Oy:stä.

Työryhmän kokouksissa tutustuttiin seuraaviin hankkeisiin ja toimenpiteisiin:

- Onnistuvat opit -juurruttamishanke, jonka esitteli projektipäällikkö Tom Tarvainen.
- Nuorten tuki- ja neuvontakeskus Linkki, jonka esittelivät projektityöntekijät Katri Tamminen ja Jarkko Stirkinen Lohjalta.
- VaSkooli-projekti ja Ohjaamo, joihin työryhmä kävi tutustumassa Turussa 16.5.2006.
- Tulevaisuustiski, jonka tuloksista oli kertomassa opetuskonsultti Mervi Pekkari Helsingin kaupungin opetusvirastosta. Työryhmä kävi myös tutustumassa Tulevaisuustiskin toimintaan Lasipalatsissa, Mannerheimintielle 15.8.2006.
- OHJUS-projekti, jota esittelivät kehittämisjohtaja Kirsi Mikkola ja projektiasiantuntija Jaanamari Österman Omniasta, Espoosta.
- AKU-projekti, lisäopetusmallit ja Uraluotsi-hanke, joihin työryhmä tutustui Tampereen vierailunsa aikana 11.5.2007.

Lisäksi työryhmän kokouksessa 20.10.2006 vierailivat asiantuntijoina opetusneuvos Raija Meriläinen opetusministeriöstä ja ylitarkastaja Liisa Winqvist työministeriöstä, jotka kertoivat käynnistymässä olevasta aikuisten ohjaus- ja neuvontapalvelujen kehittämisohjelmasta.

Opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmän toiminnan tavoitteena oli kartoittaa, minkälaiset toimintamuodot ovat tehokkaita ohjauspalvelujen järjestämiseksi opintopolun siirtymävaiheissa ja koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille. Saadakseen kattavan näkemyksen ohjausyhteistyön seudullisista tai paikallisista malleista työryhmä teetti selvityksen, joka kohdistettiin lähinnä Onnistuvat opit -juurruttamishankkeen verkoston aluekoordinaattoreille sekä oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämis-hankkeen yhdyshenkilöille tai Nuorten osallisuushankkeen aluekoordinaattoreille.

Tässä muistiossa esitetyt työryhmän näkemykset ohjauksen kehittämisestä nojaavat paitsi edellä mainittuun selvitykseen ennen muuta käytännön kokemuksiin, joita eri projekteissa on syntynyt viime vuosien aikana. Taustana näille hankkeille oli edelliseen hallitusohjelmaan kirjatut nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuu. Kansallinen opinto-ohjauksen kehittämis-hanke, Onnistuvat opit -juurruttamishanke, Nuorten osallisuushanke ja lukuiset

ESR-projektit, joilla on edistetty nivelvaiheen ohjausyhteistyötä ja vähennetty ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä, ovat olleet ohjaustyön kehityksen kannalta merkittäviä. Koskaan aikaisemmin opinto-ohjaukseen, ohjauksen yhteistyöhön sekä oppilaiden, opiskelijoiden ja nuorten tukitoimiin ei ole sijoitettu niin paljon taloudellista tukea kuin viimeisten vuosien aikana. Työryhmä korostikin työskentelynsä kuluessa, että on oleellista hyödyntää meneillään olevien hankkeiden kokemuksia. Uusien hankkeiden käynnistämisessä tulee vahvasti huomioida aikaisemmin saavutetut tulokset ohjauksellisen yhteistyön kehittämistä monilla seutu- ja paikkakunnilla.

Muistiossa työryhmä esittelee toimenpide-ehdotuksia ohjauspalveluiden kehittämiseksi ja sellaisia yhteistyömuotoja, joiden avulla nuorten ohjaustarpeisiin pystytään vastaamaan entistä paremmin.

Helsingissä 14. päivänä elokuuta 2007

Juhani Pirttiniemi

Anneli Tallqvist

Atte Mäki

Heli Piikkilä

Kaija Ratia

Markus Seppelin

Outi Suhonen

Inkeri Toikka

Elise Virnes

Helena Kasurinen, sihteeri

Sisältö

1	Johdanto	10
2	Esimerkkejä ohjauksen kehittämishankkeista	11
2.1	Onnistuvat opit	11
2.2	Nuorten osallisuushanke	12
2.3	Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishanke	12
2.4	Opinto- ja oppilaanohjauksen sekä nivelvaiheiden ohjausyhteistyön toteutus Tampereella	14
2.5	Seudullisen yhteistyön kehittäminen nuorten ohjauksessa Turun ja Salon seuduilla, VaSkooli-projekti	15
2.6	Lohjan kaupungin Nuorten tuki- ja neuvontakeskus	16
3	Selvitys nuorten ohjauspalveluista	17
3.1	Nuorten ohjauspalvelut	18
3.2	Alueellinen ja poikkihallinnollinen yhteistyö	19
3.3	Ohjauspalvelupisteet	21
3.4	Ohjauspalveluiden tuottaminen verkostomaisena, eri hallinnonalojen välisenä yhteistyönä	23
4	Johtopäätökset ja työryhmän toimenpide-ehdotukset	26
4.1	Oppilaan- ja opinto-ohjauksen haasteita opetustoimessa	27
4.2	Työvoimatoimistojen palvelut nuorille ja nuorten ohjausyhteistyö	28
4.3	Toimenpide-ehdotukset	28
	Kirjallisuutta	30

1 Johdanto

Ohjaustoiminnan päämääränä on tukea koulutuksesta työelämään siirtymistä sekä tarjota ohjaus- ja neuvontapalveluja koulutuksessa ja työelämässä oleville lapsille, nuorille ja aikuisille. Elinikäisen ohjauksen avulla parannetaan myös koulutuksen työllistävyyttä sekä opintopolkujen sujuvuutta ja siten ehkäistään syrjäytymistä. Elinikäisen oppimisen edistäminen on yksi Euroopan unionin Koulutus 2010 -ohjelman tavoitteista, ja elinikäisellä ohjauksella pyritään edistämään tämän tavoitteen saavuttamista. Siten elinikäisen ohjauksen strategia integroituu vahvasti elinikäisen oppimisen strategiaihin.

Edellisen hallituksen toimintakaudella vallinneet koulutus- ja työpoliittiset strategiat ovat olleet samansuuntaisia elinikäisen ohjauksen näkökulmasta tarkasteltuna. Koulutus- ja yhteiskuntatakuun tavoitteena on ollut nuorisotyöttömyyden alentamista ja syrjäytymisen ehkäisyä edistävien toimintamallien kehittäminen. Opetustoimen ja työhallinnon tarjoamien ohjauspalvelujen tuottamisessa yhteistyön merkitys on korostunut. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003–2008 painotettiin kansallisen koulutuspolitiikan ja aluepolitiikan kehittämistavoitteiden yhteensovittamista. Tämä edellyttää elinkeino- ja työelämän sekä eri hallinnonaloilla toimivien organisaatioiden yhteistyön vahvistamista.

Vuosina 2001–2004 tehtyjen kansainvälisten ohjauksen arviointien (OECD 2004, 7–14) mukaan hyvin toimivat tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat elintärkeitä koulutus- ja työmarkkinoille niiden sisäisen ja keskinäisen toimivuuden sekä tuloksellisuuden kannalta. Yhteiskunnan kannalta toimivat ohjauspalvelut merkitsevät opinto- ja työurien nopeutumista. Yksilön näkökulmasta jossakin vaiheessa tapahtuva opintopolun hidastuminen voi merkitä työelämään sijoittumisen nopeutumista myöhemmässä vaiheessa. Tästä syystä tarvitaan erilaisia joustavia vaihtoehtoja niin koulu- ja oppilaitosten opetusjärjestelyissä kuin opintopolun nivelvaiheissakin. Siirtymävaiheissa ohjauksen tarve on erittäin suuri, mutta ohjaustarjonta on usein riittämätöntä. Erityisesti perusopetuksen ja lukion jälkeen vaille opiskelupaikkaa jääneet sekä aikuiset tarvitsevat erilaisia matalan kynnyksen ohjauspalveluja, joiden suunnitteluun ja toteuttamiseen tarvitaan poikkihallinnollista ja moniammatillista yhteistyötä. Kansallisella ja alueellisella tasolla tällaisten palvelujen suunnittelua ja koordinoimista varten tarvitaan ohjauksen yhteistyöryhmiä, joita jo tietyillä kehittämishankkeisiin osallistuneilla alueilla toimiikin. Kansallisella tasolla eri hallinnonalojen ja ohjausalan ammattilaisten muodostama yhteistyöryhmä voisi kehittää ohjauspalveluja siten, että olemassa olevat katvealueet poistuisivat. Lisäksi yhteistyöryhmä tarjoaisi keskustelufoorumia kansalliselle suunnittelulle, jolloin myös resurssien päällekkäiskäyttöä, jota nyt tapahtuu, voitaisiin vähentää.

2 Esimerkkejä ohjauksen kehittämishankkeista

Ohjaustoimintaan liittyvät yhteistyöhankkeet ovat tuottaneet hyviä esimerkkejä siitä, miten ohjausyhteistyötä voidaan tehostaa. Ohjaustyön kehittämisen kannalta on olennaista, miten eri hankkeissa saadut hyvät kokemukset saadaan vakinaistettua järkevin kustannuksin.

2.1 Onnistuvat opit

Onnistuvat opit -juurruttamishankkeessa, jota on rahoitettu EQUAL-yhteisöaloiteohjelmasta, on pyritty vastaamaan koulupudokkuuden ongelmiin luomalla pysyviä palvelujärjestelmiä (irrationaalisten hankkeiden sijaan). Neljäntoista maakunnan alueella yli 300 nuorten parissa työskennellyttä työntekijää (opetus-, sosiaali- ja nuorisotoimesta, oppilaitoksista, työpajoilta ja terveydenhuollosta) ja yli 100 organisaation esimiestä on ollut rakentamassa alueellisia tuki- ja turvaverkkoja tiivistäviä toimenpideohjelmia. Näissä toimenpideohjelmissä on korostettu tavoitteellisuutta ja pitkäkestoista sitoutumista. Onnistuvien oppien käynnistysvaiheessa (2005–2007) on tehty yhteensä 65 sopimusta, joilla kunnat ja oppilaitokset arvioivat turvaavansa nuorten tarvitsemien palveluiden saantia nyt ja tulevaisuudessa.

Onnistuvat opit on ollut mukana kehittämässä monilla paikkakunnilla nuorille suunnattuja matalan kynnyksen ohjauspalveluja. Useilla paikkakunnilla toimintaa oli jo aloitettu aikaisemmin, mutta hankkeen aikana eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä lisättiin ja nuorten ohjauspalveluja kohdennettiin uudestaan. Monilla paikkakunnilla yhteistyöhankkeina ovat olleet Nuorten osallisuushanke, Oppilaan ja opinto-ohjauksen kehittämishanke, Joustava perusopetus (JOPO), Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu -hanke sekä Ope-Equal. Yhteistyön keskeisenä välineenä ovat olleet seurantatiedot, joiden avulla toimintoja on voitu kohdentaa oikein. Seurantatietojen puuttuessa nuorten riski jäädä ilman ohjaus-, tuki- ja neuvontapalveluita kasvaa. Keräämällä tilastoja ja tietoa nuorten jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisestä voidaan myös arvioida nuorten ohjauspalvelujen tehokkuutta.

2.2 Nuorten osallisuushanke

Nuorten osallisuushankkeen yhtenä painopistealueena on ollut peruskoulun ja toisen asteen opintojen välinen nivelvaihe. Tähän teemaan liittyy myös nuorten työelämään sijoittumisen tukeminen. Osallisuushankkeessa koulutuksen nivelvaihe on nähty siirtymävaiheena, jonka aikana nuori suunnittelee omaa koulutuspolkuaan ja ammatillista tulevaisuuttaan. Nivelvaiheen toimijoina nähdään opintojen ja ammatinvalinnan ohjausammattilaisten lisäksi mm. työhallinnon, sosiaali- ja terveystoimen sekä myös nuorisotyön ammattilaiset.

Osallisuushankkeessa nivelvaiheeseen keskittynyt ohjauksen kehittämistyö on kohdistunut palveluiden koordinointiin, lähiohjauksen kehittämiseen ja lisäopetukseen. Palvelujen koordinoinnin vahvistaminen on auttanut eri toimijoita kunnassa tai seudulla näkemään ohjauksen tarpeen yhteisenä, moniammatillisena haasteena. Hyviä esimerkkejä palvelujen koordinoinnista ovat erilaiset koulupudokkuuden tunnistamiseen ja ohjauspolkujen rakentamiseen tähdänneet toimet. Konkreettisia malleja on hankkeessa luotu myös siirtymävaiheen tiedon siirtoon ns. saattaen vaihtaen ideologiaan perustuen ja peruskoulun päättäneiden seurantajärjestelmään liittyen. Palveluiden koordinoinnin alle voisi lukea myös ryhmäyttämismenetelmät, joita Nuorten osallisuushankkeessa on tyypillisimmin toteutettu nuorisotyön toimijoiden kanssa. Ryhmäyttämistoiminnan suurin hyöty on yhteisöllisyyden vahvistumisessa ja epävarmojen nuorten tukemisessa uuden koulutuspolun alussa.

Osallisuushankkeisiin kuuluvista paikkakunnista Tampereen osuus nuorten ohjauksen ja seurannan järjestämisessä on ollut pitkäaikaisin ja suunnitelmallis.

2.3 Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishanke

Opetushallitus käynnisti syksyllä 2003 oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen, jonka toiminta jatkuu vuoden 2007 loppuun. Ohjauksen kehittämishankkeen tavoitteena on ollut alueellisen ja seutukunnallisen sekä eri hallinnon alojen välisen moniammatillisen yhteistyön edistäminen. Tarkoituksena on ollut parantaa henkilöstön valmiuksia vastata oppilaiden ja opiskelijoiden lisääntyvään ohjaustarpeeseen. Ohjausta ja oppilashuoltoa on tehostettu syrjäytymistä ennaltaehkäisevien toimenpiteiden muodossa siten, että varhainen tunnistaminen toteutuu ja että varhaiselle puuttumiselle luodaan toimintaedellytykset. Opintojen keskeytymisen väheneminen, opintopolun sujuvuus myös nivelvaiheissa ja seurantajärjestelmien kehittäminen ovat olleet hankkeen keskeisiä tavoitteita. Perusopetuksen ylempien vuosiluokkien oppilaanohjauksen kehittäminen on ollut erityisenä painopistealueena.

Alueellisten poikkihallinnollisten yhteistyömuotojen kehittäminen on edellyttänyt sitä, että ohjauksen kehittämishankkeessa ovat mukana olleet opetustoimen edustajien lisäksi kaikki ne tahot, jotka ovat nuorten kanssa tekemisissä ja joiden asiantuntijuutta tarvitaan erilaisissa ongelmakohdissa opintopolun varrella. Tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat olleet oppilaiden ja opiskelijoiden huoltajat. Alueelliset hankkeet ovat laatineet paikallisia ohjaustoiminnan strategioita opetustoimen, työhallinnon, sosiaali- ja terveys- sekä nuorisotoimen asiantuntijoiden yhteistyönä. Lisäksi on kehitetty toimivia yhteistyömalleja työelämän kanssa.

Ohjauksen kehittämishankkeen keskeiset tavoitteet ovat olleet:

- seutukunnallisen ja alueellisen sekä moniammatillisen yhteistyön kehittäminen
- oppilaan- ja opinto-ohjauksen menetelmällinen ja sisällöllinen kehittäminen
- ohjauspalvelujen laatukriteereiden kehittäminen
- systemaattisten palaute- ja seurantajärjestelmien kehittäminen

Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishanke on kattanut alueellisesti koko Suomen. Kuntia hankkeissa on ollut mukana lähes 300 sekä kouluja ja oppilaitoksia yli 900.

Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishanke teki kyselyn hankealueille perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyneiden oppilaiden tilanteesta vuonna 2005. Lisäksi aluehankkeita pyydettiin kuvaamaan hanketoiminnan aikana syntyneitä hyviä käytäntöjä nivelvaiheiden ohjauksen kehittämisessä. Kyselyssä selvitettiin tilannetta 20.9.2005 jälkeen. Alueittain ja kouluittain oli suuria eroja lukioon ja ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen välillä. Lukioon siirtymisen prosenttiosuus vaihteli välillä 39,7–59,8. Ammatillisen koulutuksen osalta vaihteluväli oli 34,9–57,5. Kyselyssä saatujen tulosten perusteella perusopetuksesta toiselle tai lisäopetukseen siirtyneiden määrä ylitti joillakin alueilla jopa 98 %. Koko hankkeen osalta tulos oli 97,6 %. Erikseen on laskettu erityiskoulujen tilastot, jotka poikkesivat jakaumaltaan muista kouluista. Hankkeessa mukana olevista erityiskouluista siirtyneistä oppilaista 12 % ei sijoittunut suoraan toiselle asteelle, lisäopetukseen tai valmistavaan koulutukseen.

Oppilaan- ja opinto-ohjauksen hankkeen rinnalle Opetushallitus käynnisti vuonna 2004 CHANCES-hankkeen (EQUAL-yhteisöaloiteohjelmassa), jossa tavoitteena on ollut kerätä tutkimukseen perustuvaa tietoa ohjauksen erityiskysymyksistä. Tutkimustyö on keskitetty sellaisiin ohjauksen osa-alueisiin, joista ei vielä ollut olemassa riittävästi tutkimuksellista tietoa ja joiden toteuttamisen sekä ohjauspalvelujen saatavuuden ja laadun tiedettiin vaihtelevan eri puolilla Suomea.

CHANCES-hankkeen tavoitteena on ollut kehittää moniammatillisessa ja poikkihallinnollisessa yhteistyössä tuotettuja ohjauspalveluita sekä luoda uusia keinoja, joilla torjutaan riskiryhmiin kuuluvien nuorten syrjäytymistä työmarkkinoilta. Hankkeessa on innovoitu kansallisesti sovellettavia ja kansainvälistä levityspotentiaalia omaavia koulutusmalleja ja hyviä toimintakäytäntöjä. Hankkeen tarkoituksena on ollut edistää yksilöllisten ohjaustarpeiden tunnistamista sekä huomioonottamista koulutus- ja uravalinnoissa. Koulujen ja oppilaitosten henkilöstö sekä eri hallinnonalojen ja työelämän edustajat, jotka toimivat koulutuksen ulkopuolella tai putoamisvaarassa olevien nuorten, erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden sekä maahanmuuttajien tai erilaista kulttuuritaustaa edustavien nuorten ohjauksessa, ovat kuuluneet hankkeen kohderyhmään.

CHANCES-hankkeen Jyväskylän yliopiston *Koulutuksen tutkimuslaitoksen osahanke Koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten ohjaus verkosto- ja moniammatillisena yhteistyönä* kehitti seutukunnallista verkostotyötä eri hallinnonalojen välillä yhteistyössä neljän alueen kanssa. Yhteistyöhön osallistuivat koulujen ja oppilaitosten henkilöstö, nuorten hyvinvointia edistävien hallinnonalojen edustajat ja alueilla käynnissä olevien ohjaushankkeiden asiantuntijat. Osahankeessa on kehitetty verkostomaisesti tuotettujen ohjauksen palvelujärjestelyjen malli, VOP-Malli, joka jatkokehittämissä saatetaan verkkoon sähköiseen muotoon ja jota on mahdollista hyödyntää alueellisen sekä yleensä verkostoyhteistyön suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Opintojen ja urasuunnittelun ohjaus on nähty molemmissa Opetushallituksen hankkeissa keinona ehkäistä syrjäytymistä, lyhentää koulutusaikoja, nostaa koulutustasoa ja lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa. Tällä tavoin edistetään nuorten koulutus- ja yhteiskuntatakuun toteutumista sekä nuorten mahdollisimman kokonaisvaltaista osallisuutta niissä yhteisöissä, joihin he kuuluvat ja joissa he elävät, opiskelevat, työskentelevät ja harrastavat.

2.4 Opinto- ja oppilaanohjauksen sekä nivelvaiheiden ohjausyhteistyön toteutus Tampereella

Tampereen kaupungin strategiassa tavoitteena on koulutustakuun toteutuminen siten, että jokaiselle peruskoulunsa päättävälle nuorelle taataan jatko-opintopaikka toisen asteen koulutuksessa, lisäopetuksessa tai oppisopimuksena. Vuosittain kaupungissa on laadittu koulutuksen kuntatason arviointiraportti, joka perustuu koulutuslautakunnan päätökseen vuodelta 1999. Arviointiraportti, johon kootaan kaikilta kaupungin ylläpitämillä kouluilta ja oppilaitoksilta tietty perusaineisto, täydentää muita kuntatason seuranta- ja arviointitietoja. Arviointiraportissa keskeistä on mm. kytkentä strategiaan, vertailutiedot muihin kaupunkeihin ja tietojen hyödyntäminen.

Keskeisiä tekijöitä syrjäytymisen ehkäisyssä ovat opintojen loppuun saattaminen ja sijoittuminen jatko-opintoihin tai työelämään tutkinnon suorittamisen jälkeen. Peruskoulun päättäneiden sijoittumista jatko-opintoihin on tarkasteltu koulujen antamien tietojen perusteella. Peruskoulujen opinto-ohjaajat seuraavat oppilaiden sijoittumista toiselle asteelle muihin vaihtoehtoihin. Siten saadaan suhteellisen luotettavat tiedot jo saman vuoden elokuun viimeisen päivän tilanteen mukaisesti. Näin ollen nuoria voidaan tukea välittömästi. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden sijoittumis seurannassa sen sijaan käytetään pääasiassa Tilastokeskuksen tekemiä yhteenvetoja, jotka ovat käytettävissä parin vuoden viiveellä. Tietoja voidaan kuitenkin pitää suhteellisen kattavina.

Syksystä 2006 alkaen on tarkasteltu myös perusopetuksen päättäneiden tyttöjen ja poikien osuutta jatko-opintoihin sijoittumisessa.. Lukion aloittaneista vajaa 56 % oli tyttöjä, ammatillinen koulutus kiinnosti n. 34 prosenttia tytöistä. Lisäopetukseen hakeutuneista tyttöjä oli lähes 55 prosenttia. Lukion ja ammatillisen koulutuksen välinen valinta on siis osittain myös sukupuoleen sidottu. Opinto-ohjaajien tuleekin tiedostaa sukupuolen merkitys urasuunnittelun ohjauksessa ja tukea nuoria, jotka tekevät perinteistä poikkeavia koulutusvalintoja.

Peruskoulun jälkeen jatko-opintoihin hakeutuvat tamperelaisnuorista lähes kaikki. Niiden osuus, jotka eivät aloita toisen asteen koulutuksessa on valtakunnallisiin tilastoihin nähden huomattavan alhainen vaihdellen vuosittain yhden kahden prosentin välillä. Lisäopetuksen monimuotoinen tarjonta mahdollistaa nuorille ratkaisuja, jotka tukevat opiskelua ja myöhempää hakeutumista jatko-opintoihin. Tavallisten lisäopetusryhmien lisäksi tamperelaisnuorilla on mahdollisuus opiskella mm. työpainotteisessa lisäopetuksen, ammatillisen koulutuksen tai erityistä tukea tarvitsevien ryhmässä. Lisäksi ”aikalisää tarvitseville” tytöille on oma ryhmä, jossa yhteisöllisyyden merkitys korostuu.

Lisätietoja <http://www.tampere.fi/koulutus/perusopetus/lisaopetus/index.html>

Opinto-ohjauksen tilan arviointi

Tampereella on tehty perusasteen opinto-ohjauksen tilasta selvitys vuonna 2004. (<http://www.tampere.fi/koulutus/materiaalipankki/>) Kuten myös valtakunnallisen Ohjauksen tila (2002) -raportista käy ilmi, nuoret kokevat, että he tarvitsevat lisää henkilökohtaista ohjausta. Ohjattavien oppilaiden määrä opinto-ohjaajaa kohti vaihtelee – Tampereella keskimääräinen oppilasluku on 287. Tampereella kasvatus- ja opetuspalvelukeskus määrittelee ohjauksen lisäresurssin 250 oppilaan ylimenevältä osalta. Erityis- ja maahanmuuttajaoppilaat sekä lisäopetuksen opiskelijat vaativat yleensä noin kolminkertaisen määrän enemmän oppilaanohjausta kuin muut nuoret. Oleellista on, että nuori saa oikea-aikaisesti ja ajankohdaista tietoa päätöksensä tueksi. Tampereella erityiseksi kehittämiskohteeksi on otettu oppilaanohjaajien toimenkuvan määrittely. Opinto-ohjauksen tilaa tulee seurata säännöllisesti kouluissa, ja työelämäyhteyksien kehittäminen on painopisteenä.

Tampereen kaupungin lukioissa ja myös muissa Tampereella toimivissa lukioissa työskentelee päätoimisia opinto-ohjaajia. Ohjattavien määrä vaihtelee enemmän kuin perusopetuksessa. Lukioiden opinto-ohjauksen kehittämien onkin keskeinen painopistealue. Kaupungin palvelusopimuksessa vuodelle 2007–2008 on nostettu esille myös lukioiden opettajien ja opinto-ohjaajien työelämäntuntemuksen lisääminen.

Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentäminen on valtakunnallinen haaste, sitä se on myös Tampereella. Keskeyttämisistä on kyetty vähentämään ESR-hankkeiden avulla. Tampereen ammattiopistossa toimintamallina on, että ennen opiskelijan eroa opinto-ohjaaja ohjaa oppilasta muihin ammatillisen koulutuksen tarjoamiin mahdollisuuksiin tai tiedottaa niistä muiden vaihtoehtojen lisäksi. Nuorten koulutuksen osalta eroamisen syy pyritään selvittämään aina mahdollisimman tarkasti ja etsimään mahdollisuuksia koulutuksen jatkamiseen. Työssäoppimisen ja ammatilliseen koulutuksen näyttöjen kautta monille nuorille voidaan luoda mahdollisuuksia ammatilliseen tutkintoon.

2.5 Seudullisen yhteistyön kehittäminen nuorten ohjauksessa Turun ja Salon seuduilla, VaSkooli-projekti

Koko EU:n alueella toteutettavaan EQUAL-yhteisöaloiteohjelmaan kuuluvan VaSkooli-projektin tavoitteena on ollut kehittää seutukunnallinen koulutustakuumalli Turun ja Salon seutukuntiin. Vuoden 2007 loppuun jatkuvan hankkeen aikana on tuotettu yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa erilaisia uusia toiminta- ja yhteistyömalleja, joiden avulla voidaan edistää nuorten siirtymistä perusopetuksesta ja toiselta asteelta jatko-opintoihin ja työelämään sekä ehkäistä opintojen keskeyttämisistä erityisesti ammatillisessa koulutuksessa. Hankkeen aikana saatujen kokemusten perusteella voidaan todeta, että nuorten ohjauspalveluiden ja alueellisen yhteistyön kehittämisessä tulisi kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin:

- matalan kynnyksen ohjauspisteiden tarve
- toisen asteen yhteishakuun liittyvän jälkiohjauksen kehittäminen
- tiedottaminen ja tiedonsiirto perus- ja toisen asteen välillä
- eri hallintokuntien ja kouluasteiden sekä alueellisen yhteistyön ja työnjaon kehittäminen
- uusien toimintamallien ja yhteistyön kehittäminen siirryttäessä koulusta työelämään

VaSkooli-projektissa matalan kynnyksen ohjauspistettä edustaa parhaiten Turun nuorisotoimen yhteydessä toimiva Ohjaamo, joka tukee ja auttaa ilman koulutuspaikkaa jääneitä nuoria Turun seutukunnassa. Toimintaan kuuluu jälkihakupaikoille ohjaaminen, yhteishausa auttaminen, työharjoittelujaksojen järjestäminen ja tukitoiminta opiskelujen jo alettua. Ohjaamo tekee yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Esimerkkeinä mainittakoon Turun ammatti-instituutin urasuunnittelijat, opinto-ohjaajat ja opettajat, kaupungin opetuspalvelukeskus sekä yläkoulujen opinto-ohjaajat.

Keskeyttämisten vähentämiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että esimerkiksi opiskelijan opintojen ja mahdollisten tukitoimien järjestämiseksi vaadittavaa tietoa voidaan siirtää nivelvaiheessa perusasteelta toiselle asteelle. Esimerkiksi Salon seudulla nivelvaiheen tiedonsiirtopalaverit oppilashuollon henkilöstölle pidetään Salon seudun ammattiopistossa huhti- tai toukokuussa. Peruskoulujen oppilashuoltohenkilöstö täyttää etukäteen tiedonsiirtolomakkeen ja varmistaa tiedonsiirtoluvan oppilaan huoltajalta joko tiedonsiirtolomakkeella tai peruskoulun HOJKS:n laadinnan yhteydessä. Tiedonsiirtolomake täytetään vain niistä opis-

kelijoista, jotka tarvitsevat erityistä tukea opiskelussaan. Vastaava tiedonsiirtokäytäntö on käytössä myös Turun ammatti-instituutissa.

Eri hallintokuntien ja kouluasteiden välisen yhteistyön ja työnjaon kehittäminen

Sektorihallinto ja ongelmat yhteistyön toteuttamisessa niin kunnallisella, alueellisella kuin valtiollisellakin tasolla aiheuttavat edelleen paljon päällekkäisiä toimintoja ja resurssien hukkaamista. Näin siitä huolimatta, että työnjaon ja yhteistyön osalta on esimerkiksi Turun ja Salon seutukunnissa otettu viime vuosina monia myönteisiä askeleita.

VaSkooli-projektin aloitteesta laadittiin turkulaisten nuorten ohjauksesta prosessikuvaus koulutuksen ulkopuolelle jääneiden ja/tai opintonsa keskeyttäneiden nuorten ohjauksen tehostamiseksi. Tavoitteena on, että eri toimijoilla, nuorilla ja heidän vanhemmillaan on selkeä tieto eri palveluiden sisällöstä ja kohderyhmästä. Näin nuori välttyy turhaan kiertämästä palvelusta toiseen.

Vaikka esimerkiksi VaSkooli-projektin painopiste on peruskoulun ja toisen asteen välisessä nivelvaiheessa sekä toisen asteen opintojen keskeyttämisen vähentämisessä, hankkeen aikana on pyritty kehittämään uusia malleja myös siirryttäessä koulusta työelämään. Esimerkiksi Salon seudun ammattiopistosta valmistuvien, erityistuen tarpeessa olevien opiskelijoiden ohjaus työelämään toteutetaan yhteistyössä alueen viranomaisten kanssa. Nuorelle tarjotaan lisätukea, jolla varmistetaan työelämään sijoittuminen joko vapaille työmarkkinoille tai tuettuun työhön.

Lisätietoja löytyy nettisivulta <http://www.vaskooli.fi>

2.6 Lohjan kaupungin Nuorten tuki- ja neuvontakeskus

Hyvä ohjausyhteistyö voi toteutua myös pienemmässä kaupungissa kuin Tampere tai Turku. Lohjan kaupungin Nuorten tuki- ja neuvontakeskus Linkki on toimiva esimerkki eri hallintosektoreita kokoavasta yhteistyöstä koulutustakuun hengessä. Linkin toimintaan kuuluvat mm. toisen asteen koulutuksen keskeyttäjien ohjaus, nuorten kokonaisvaltainen vahvistaminen ja aktivointi, nuorisotiedotus sekä nuorten työvoimaneuvojan päivystys. Moniammatillisessa verkostotyössä Linkin toiminta sitoo yhteen esimerkiksi työvoimatoimiston, sosiaali- ja terveystieteiden sekä päihdekliniikan palveluja. Linkin välittämänä nuorten on helpompi päästä tarvitsemaansa ohjaukseen.

Perusopetuksen päätösvaiheessa Lohjalla oppilasseuranta toteutuu kuten Tampereellakin. Yhteishaussa hakemattomat tai koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret selvitetään Lohjalla opinto-ohjaajien, kuraattoreiden ja nuorten työvoimaneuvojan kanssa yhteistyössä. Linkissä nuorelle on varattu aikaa keskustelua ja elämäntilanteen kartoitusta varten. Lähtökohtana on nuorten yksilöllinen auttaminen ja neuvominen. ESR:n periaatteiden mukaisesti Linkin perimmäisenä tarkoituksena on ohjata nuoria koulutukseen ja työhön. Toimintatavoiltaan Lohjan malli on kuitenkin keskimääräisiä projekteja huomattavasti monipuolisempi. Lisäksi Lohjan projektityyppisenä aikanaan aloittanut malli on osoittanut toimivuutensa, sillä toiminta on vakiinnutettu kaupungin organisaatiossa.

Lisätietoja löytyy sivulta <http://www.lohja.fi/linkki>

3 Selvitys nuorten ohjauspalveluista

Saadakseen ajantasaista tietoa 15–17-vuotiaille nuorille suunnatuista ohjauspalveluista työryhmä toteutti valtakunnallisen selvityksen keväällä 2007. Muistion ja toimenpideehdotusten laatimista varten työryhmä halusi tietoa 1) toimivista ohjauskäytännöistä 2) toimimattomista ohjauskäytännöistä sekä 3) mahdollisesti esille tulevista uusista nuorten ohjauspalvelutarpeista. Lisäksi haluttiin kartoittaa ohjauksen järjestämisessä käytettävän verkostoyhteistyön muotoja ja suunnittelua. Yhteistyöryhmä vastasi kyselyn sisällön suunnittelusta. Kyselyn käytännön toteutuksesta ja analysoinnista sekä kysymyslomakkeen muokkaamisesta vastasivat Sosiaalikehitys Oy:n tutkijat Maija Säkäjärvi ja Antti Peltto-Huikko.

Kysely kohdistettiin ennen kaikkea Onnistuvat opit -juurruttamishankkeen verkoston aluekoordinaattoreille. Niillä alueilla, joilla Onnistuvat opit ei toimi, kysely lähetettiin joko Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen yhdyshenkilöille tai Nuorten osallisuushankkeen aluekoordinaattoreille. Kyselyitä lähetettiin yhteensä 43 kappaletta, joista palautui ainoastaan 16. Vastausten vähydestä huolimatta ne kattavat enemmistön suurimmista kaupungeista. Lisäksi mukana on joitakin pienempiä paikkakuntia¹.

Kyselyn tulokset eivät anna täydellistä kokonaiskuvaa nuorten ohjauspalvelujen tilanteesta Suomessa eivätkä ne tuota yksittäisten paikkakuntienkaan osalta välttämättä ehyttä kuvausta paikkakunnan ohjaustilanteesta. Edellä mainituista puutteista huolimatta kyselyn avulla saadaan kuitenkin suuntaa siitä, millainen tarve nuorten ohjauspalveluille on, miten nuorten ohjauspalveluja voidaan järjestää ja mitkä ovat suurimmat ohjauksen haasteet tällä hetkellä. Kysely täydentää omalta osaltaan muissa yhteyksissä saatua tietoa ohjauspalveluiden laajuudesta ja toteutusmalleista.

---

¹ Kyselyn vastaukset kattavat seuraavat paikkakunnat/alueet: Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Kerava, Keuruu, Kokemäki, Kotka, Kouvola, Kuopio, Oulu, Pori, Porvoo, Tampere, Turku, Ähtäri (osin Kuusiokunnat)

3.1 Nuorten ohjauspalvelut

Nuorten ohjauspalveluiden järjestäminen Suomessa

Yleisemminkin on todettu, että perusopetuksen jälkeiseen nivelvaiheeseen kuuluvien ikäluokkien (15–17) ohjauspalvelujen järjestämisen kenttä on nykyisin hyvin hajanainen ja kokonaisvastuuta ei ole selkeästi asetettu millekään taholle. Nuorten ohjaus voidaan järjestää perinteisesti kouluissa ja oppilaitoksissa toteutettavana oppilaan- ja opinto-ohjauksena tai työhallinnon palveluihin kuuluvana ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluna tai koulutusneuvontana. Nuoret voivat saada ohjausta myös työpajojen, nuorisotoimen, erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden sekä lukuisten hankkeiden ja projektien järjestämänä. Jukka Vehviläisen mukaan nivelvaiheen ohjausta luonnehtii ”heikko professio”, millä tarkoitetaan sitä, että ohjaustyötä tehdään usein omien muitten perustehtävien ohella. Siten ainoastaan osalle ohjausta antaville toimijoille nuorten koulutukseen ohjaaminen on omaa ydintyötä. (Vehviläinen 2006, 31–37) Seuraavassa katsotaan yleisellä tasolla, miltä tilanne näyttäytyy kyselyyn vastanneilla paikkakunnilla.

Nuorten ohjauspalveluiden järjestäminen kyselypaikkakunnilla

Kaikissa kyselyyn vastanneissa kunnissa nuorilla on mahdollisuus saada työvoimatoimiston kautta ammatinvalintaan liittyviä ohjaus- ja neuvontapalveluja. Työvoimatoimiston ammatinvalintapsykologi voi työskennellä yksittäisten nuorten kanssa tai konsultoida koulujen opinto-ohjaajia ammatinvalintaan liittyvissä asioissa. Työvoimatoimiston koulutus- ja ammattitietopalvelussa saa lisäksi koulutusneuvontaa ja voi hakea tietoja koulutus- ja ammatinvalinnan tueksi. Joistain kouluista nuoret käyvät ryhmissä tutustumassa työvoimatoimiston palvelutarjontaan. Useissa työvoimatoimistoissa on myös kaikkia nuoria palveleva itsepalveluperiaatteella toimiva infopiste. Seitsemäntoista vuotta täyttäneillä työttömillä työnhakijoilla on tietyn ehdoin oikeus työttömyysturvaan ja työttömille tarkoitettuihin tukipalveluihin. Joissain työvoimatoimistoissa on erityinen nuorten yksikkö 17 vuotta täyttäneiden työnhakijoiden palveluja varten.

Työhallinnon palvelukeskuksissa sen sijaan ei juuri tarjota ohjauspalveluja alle 17-vuotiaille. Palvelukeskusten palvelut onkin tarkoitettu ensisijaisesti vaikeasti työllistyville työttömille asiakkaille, jotka ohjataan keskuksen palveluihin työvoimatoimiston tai kunnan sosiaalitoimen kautta. Kolmella suurella paikkakunnalla (Helsingissä, Espoossa ja Turussa) alle 17-vuotiaat nuoret saavat ohjaus- ja neuvontapalveluja palvelukeskusten kautta. Seitsemäntoista vuotta täyttäneitä työttömiä nuoria voidaan palvelutarpeen mukaan ohjata palvelukeskuksiin. Esimerkiksi Porissa he voivat saada ohjaavaa koulutusta tai osallistua ryhmätoimintaan tai työkokeiluihin. Joillakin paikkakunnilla, kuten esimerkiksi Kuopiossa, työhallinnon palvelukeskus on suunnattu selkeästi yli 25-vuotiaille.

Miltei kaikissa kyselyyn vastanneissa kunnissa alle 17-vuotiaat saavat joitakin ohjauspalveluja työpajojen kautta. Perinteisesti ja edelleen työpajojen palvelut on kuitenkin suunnattu enimmäkseen yli 17-vuotiaille työttömille nuorille, jotka saatetaan ohjata esimerkiksi työpajaan työharjoitteluun työllistymisen tukemiseksi. Tätä nuoremmille on työpajapalveluja pystytty tarjoamaan lähinnä erillisten hankkeiden ja projektien kautta tai muutoin erillisrahoituksella. Alle 17-vuotiaiden kohdalla nimenomaan rahoitus on voinut tuottaa ongelmia.

Myös erilaisten projektien (useimmiten ESR-rahoitteisten) kautta järjestetään nuorten ohjaus-, tieto- ja neuvontapalveluja. Esimerkiksi Porissa toteutettavassa Vako-hankkeessa tehdään henkilökohtaisia suunnitelmia toisen asteen opinnot keskeyttävälle nuorille. Projek-

ti mahdollistaa mm. toisen asteen opintojen suorittamista ja työkokeiluun osallistumisen. Espoossa Ohjus-projektissa tarjotaan ohjauspalvelua, apua ja neuvontaa koulupudokkaille sekä sen uhan alaisille. Muita toistaiseksi ei-vakiintuneita ohjauskäytäntöjä luodaan ja juurutetaan rakenteisiin mm. Onnistuvien oppien puitteissa.

Muita vakiintuneita, pysyviin rakenteisiin vietyjä palveluja ovat esimerkiksi erilaiset nuorille suunnatut tiedotuskeskukset ja -pisteet, joista saa tietoa erilaisista nuorten elämään liittyvistä kysymyksistä. Tällaisia ovat esim. Helsingissä Nuorisotiedotuskeskus, Oulussa Nuorten tieto- ja neuvontakeskus Nappi, Kouvolassa Nuorisopiste Majakka, Porissa Lähiöpalvelupiste sekä Espoossa nuorten palvelupiste YesBOX. Tampereella on vakiintunut ammatilliseen koulutukseen ja uralle toiminta, AKU. Näiden palvelupisteiden toimintaa kuvataan tarkemmin luvussa kolme.

3.2 Alueellinen ja poikkihallinnollinen yhteistyö

Käytäntö alkaa jo kaikkialla olla, että nuorten ohjauspalveluja tuotetaan poikkihallinnollisena ja moniammatillisena yhteistyönä. Yksittäisillä alueilla nuorten ohjauspalvelut tuotetaan yhden hallintokunnan alaisuudessa, mutta tällöinkin toimijoiden oma-aloitteisuudesta riippuen voidaan toimia poikkihallinnollisesti. Seuraavassa kuvataan, mitkä toimialat poikkihallinnollista yhteistyötä tekevät ja miten tätä työtä ohjataan kunnissa.

Poikkihallinnollisessa toiminnassa on lähes poikkeuksetta aina mukana opetustoimi. Opetustoimen kumppaneina ovat useimmiten nuoriso- ja sosiaalityö. Myös terveystoimen kanssa tehdään yhteistyötä, mutta muiden toimialojen kanssa harvemmin. Muita poikkihallinnollisessa yhteistyössä mukana olevia tahoja ovat työhallinto, kela, seurakunta, poliisi, sovittelutoimisto, henkilöstökeskus sekä erilaiset hankkeet ja projektit.

Toimialoja edustavat yleisemminkin kunnissa samat ammattiryhmät. Opetustoimea poikkihallinnollisessa työssä edustavat opinto-ohjaajat, erityisluokanopettajat, kuraattorit, koulupsykologit ja rehtorit, eli lähinnä oppilashuoltotyöryhmien jäsenet. Nuorisotoimesta mukana ovat erityisnuorisotyöntekijät ja nuorisotyöntekijät. Nuorisotoimen työpajan puolesta edustaja voi olla myös pajakoordinaattori. Sosiaalityöntekijät edustavat yleisemmin sosiaalityötoimea. Terveystoimesta mukana ovat kouluterveydenhoitajat ja joskus myös koululääkärit eli käytännössä kouluterveydenhuollon edustajat. Työhallinnosta mukana ovat ammatinvalintapsykologit ja työvoimaneuvojat. Poliisia edustaa usein erityinen nuorisopoliisi. Huomattavaa on, että lukuisat projektit voivat virkamiesten sijaan toimia poikkihallinnollisessa yhteistyössä toimialojen edustajina.

Poikkihallinnollisessa yhteistyössä on kiinnostavaa, millä hallinnon tasolla tehdään päätökset ja suunnitelmat paikallisen poikkihallinnollisen yhteistyön toteuttamisesta sekä sen ohjaamisesta. Näyttää siltä, että tilanne on toistaiseksi varsin kirjava ja toimintamalleja ollaan parhaillaan hakemassa. Yleisin päätöksenteon malli on sellainen, jossa päätökset tehdään eri toimialojen edustajista koostuvissa työryhmissä (esim. nivelryhmä, ohjaustoiminnan työryhmä, lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä). Joissain paikoin työntekijät voivat suunnitella poikkihallinnollisen työn tekemisen suhteellisen itsenäisesti. Useimmiten päätökset tehdään kuitenkin osastopäällikkö/toimialajohtajasolla. Siellä missä poikkihallinnollista yhteistyötä toteutetaan hankkeessa, päätöksenteko kuuluu myös hankkeen tai projektin alaisuuteen.

Konkreettisesti tällaista poikkihallinnollista yhteistyötä ohjataan useimmiten erilaisten yhteistyöryhmien puitteissa. Ne voivat olla erilaisia työryhmiä tai hankkeiden ohjausryhmiä. Työtä ohjaa esimerkiksi yhteisesti sovittu vuosiohjelma tai konkreettinen yhteispäätös.

Joillain paikkakunnilla kaupunginhallitus seuraa työryhmän työskentelyä ja ottaa kantaa sen esityksiin. Toisaalta todetaan, että käytännössä poikkihallinnollista yhteistyötä ei aina ohjaa kukaan. Yhteistyö voi olla siten pitkälti itseohjautuvaa.

Seutukunnallinen ja alueellinen yhteistyö

Lähes kaikilla alueilla nuorten ohjauspalveluja tuotetaan alueellisessa tai seutukunnallisessa yhteistyössä. Nivelvaihteyttä tekevät toinen aste ja työhallinto eivät rajaudu kunnittain, jolloin yhteistyö on hyvin luonnollista. Lisäksi nuoret liikkuvat yli kuntarajojen, jolloin yhteistyö eri hallinnonalojen ja kuntien välillä on välttämätöntä. Seutukunnallinen yhteistyö ei kuitenkaan aina ole poikkihallinnollista. Usein seutukunnallisesti tai alueellisesti toimitaan pelkästään oman hallintokunnan sisällä siten, että esimerkiksi yhteistyö on eri kuntien opinto-ohjaajien välistä.

Yhteistyötä yli kuntarajojen tehdään, koska siitä koetaan saatavan lisäarvoa, sitä pidetään tuloksellisena ja sen nähdään tuovan kustannustehokkuutta palveluihin. Yhteistyön on koettu siten auttavan oman kunnan palvelujen kehittämistä. Yhteenvetona voidaan todeta, että lähikuntayhteistyö ja seutukunnallinen yhteistyö alkavat siten olla jo arkea.

Nuorten seuranta ja tilastojen keruu

Yleisemminkin on koettu ongelmaksi, ettei opintopolun nivelvaiheissa nuorista siirry riittävää tietoa. Tiedonsiirtoa kouluasteelta toiselle tarvitaan erityisesti silloin, kun nuorella on erityisen tuen tarpeita tai hän edustaa erilaista kulttuuritaustaa tai vastaanottavan oppilaitoksen on nuoren opintojen sujuvan etenemisen kannalta tärkeää saada muuten tietoa ennen opiskelijan vastaanottamista. Koska siirtymävaiheessa oleva nuori ei virallisesti kuulu millekään taholle, on puutteellinen nuorten seuranta aiheuttanut omat haasteensa myös ohjauspalvelujen järjestämiseen. Nuoret, jotka ohjauspalveluja kenties eniten tarvitsisivat, voivat olla viranomaisilta ”kateissa”.

Kyselyyn vastanneilta yhdyshenkilöiltä kysyttiin, kerätäänkö omalta alueelta tilastoja tai seurataanko muutoin nuoria, jotka ovat jääneet vaille opiskelu- tai työpaikkaa perusopetuksen tai toisen asteen jälkeen tai jotka ovat keskeyttäneet toisen asteen opinnot jossain vaiheessa ja jääneet siten vaille toisen asteen tutkintoa. Suurin osa ilmoitti, että tietoja kerätään jossain määrin, koska tarvetta ajantasaiselle tiedolle on. Lääninhallituksen jälkikäteen keräämät tiedot eivät palvele riittävän hyvin toiminnan suunnittelussa. Tarvitaankin tietoja, joihin voidaan reagoida nopeasti. Seurantatiedon keruuta luonnehtii kuitenkin moninaisuus ja tilastointiperiaatteiden vaihtelevuus, jolloin vertailukelpoista tietoa eri paikkakunnilta tai edes välttämättä oman kunnan alueelta ei ole saatavilla.

Seurantatiedon keruu on eri tahojen vastuulla, ja tilastoja kerätään eri kohderyhmistä. Perusopetuksen päättäneet ja ammatillisen opetuksen keskeyttäneet ovat selkeimmin tiedossa. Ainakin Porissa ohjaustoiminnan yhteistyöryhmä seuraa myös ammatillisten opintojen keskeyttäneiden jatkosijoittumista. Tällä hetkellä ammatilliseen oppilaitokseen hyväksytyistä, mutta koulutuspaikkaa vastaanottamattomista ei ole kattavaa tietoa eli nimenomaan sellaisista nuorista ei ole tietoa, joiden koetaan tarvitsevan apua jatkosuunnitelmien tekemiseen. Oppilaitoksissa seurantatietoja keräävät koulujen opinto-ohjaajat ja opintosihteerit. Tietojen keruun jatkumisen kannalta haasteellista on kuitenkin se, että varsin monilla paikkakunnilla tilastojen keruusta vastaavat erilaiset hankkeet ja projektit. Haastetta tuo tällöin se, että tietojen keruu on määräaikaisen hankkeen vastuulla.

Oleellista seurannassa ja tilastoinnissa on, miten kerättyä tietoa käytetään. Seurantatieto

voi pysyä omassa organisaatiossa esimerkiksi oppilaitoksessa tai tiedot voidaan toimittaa opetusvirastoon, mistä tietoja jaetaan eteenpäin. Tampereella seurantatiedot liittyvät selkeästi vuosittaiseen koulutuksen arviointiin. Muualla ei ilmennyt, että seurantatietoja vietäisiin näin selkeästi päätöksentekoon ja arviointiin asti. Yhteenvedon voidaan todeta, että tällä hetkellä nuorten seuranta on epäsystemaattista. Tarvetta ajantasaiselle ja mahdollisimman aukottomalle seurantatiedolle on. Erilaisia rekistereitä onkin kehitteillä useilla alueilla.

3.3 Ohjauspalvelupisteet

Muutamissa kaupungeissa on viime vuosien aikana pyritty luomaan nuorille avoimia ohjauspisteitä, joissa tavoitteena on ollut palvelun joustavuus ja helppo saavutettavuus. Ohjauspisteiden toiminta on voinut keskittyä opiskelupaikkojen löytymiseen tai muuhun opintoneuvontaan. Kuitenkin eräissä ohjauspisteissä on ollut tavoitteena tarjota nuorille myös laajempia ohjauspalveluja. Tällöin palvelut ovat voineet koskea nuorten elämään liittyviä asioita, vapaa-aikaan tai työllistymiseen liittyviä kysymyksiä. Pääasiallinen kohderyhmä ovat olleet peruskoulunsa päättäneet 15–17-vuotiaat nuoret, jotka eivät ole saaneet koulutuspaikkaa tai jotka ovat keskeyttäneet opintonsa. Myös vanhemmat nuoret, esimerkiksi lukion jälkeen vaille koulutuspaikkaa jääneet, tarvitsevat ohjauspalveluja ura- ja elämänsuunnittelunsa tueksi. Ohjauspalvelujen järjestämisen tarkoituksena on ollut vastata koulutustakuun haasteisiin: ohjata nuoria koulutukseen, työpajoille tai työhön.

Kyselyllä haluttiin kartoittaa, missä määrin ja millaisia nuorille suunnattuja ohjauspalvelupisteitä tai -keskuksia on. Näiden keskusten tai palvelupisteiden tavoitteena on yhden hallinnonalan voimin tai poikkihallinnollisena yhteistyönä tuottaa ohjaus- ja neuvontapalveluja koulutuksen ulkopuolella oleville tai muutoin tukipalveluja tarvitseville nuorille. Kyselyyn vastanneilta alueilta löytyi neljä kriteerit täyttävää mallia. Ohjauspalvelupisteet olivat varsin erityyppisiä. Ohjauspalvelupisteistä ei ollut kuitenkaan kyselyn tietojen pohjalta mahdollista tehdä kattavia tapauskuvauksia. Seuraavassa on tarkasteltu aineiston mahdollistamissa rajoissa yleisellä tasolla, millaisia edellä mainitut palvelupisteet ovat.

Kaikki kyselyn vastauksissa mainitut ohjauspalvelupisteet sijaitsevat suurilla paikkakunnilla. Ohjauspalvelupisteitä oli Helsingissä (Nuorisotiedotuskeskus ja Tulevaisuustiski), Turussa (Ohjaamo) ja Espoossa (projektin puitteissa palvelupistemuotoista päivystystä kirjastossa ja nuorten palvelupisteissä). Tampereelle ollaan parhaillaan suunnittelemassa ohjauspalvelupistettä, joten tässä vaiheessa varsinaista mallia ja ylipäätään kokemuksia ei vielä ollut. Porissa ei ole pelkästään nuorille suunnattua palvelupistettä, mutta nuoret voivat käyttää kaikkia kuntalaisia palvelevia tietopalveluja. Ohjauspalvelupisteet täydentävät selkeästi muuta ohjauspalvelua, sillä kaikilla ohjauspalvelupisteapaikkakunnilla tehdään myös verkostomaista ja moniammatillista ohjauspalvelua eri tahojen/ palvelutuottajien kesken.

Kaikilla paikkakunnilla, joissa jo on erityinen nuorten ohjauspalvelupiste, tarvetta sille koetaan olevan. Konkreettinen syy erityisen palvelupisteen perustamiselle on liittynyt tarpeeseen tukea ja aktivoida tuen tarpeessa olevia nuoria. Palvelupiste on voitu perustaa ilman koulutuspaikkaa jäävien nuorten perusteellisempaan auttamiseen. Palvelupiste on usein tarkoitettu myös nuorten yleistiedotuspisteeksi. Yleisesti voidaan todeta, että helposti saavutettaville matalan kynnyksen ohjauspalveluille on tarvetta.

Kahdessa palvelupisteessä ohjauspalveluja tuotettiin verkostomaisena, eri hallinnonalojen välisenä, yhteistyönä. Verkostomaiseen työotteeseen oli päädytty, koska oli todettu, ettei tällaista työtä ole mahdollista tehdä ilman yhteistyötä. Huoli mm. nuorten syrjäytymisuhasta oli luonut halun yhdistää eri hallinnonalojen voimavarat. Kyseessä oleviin palvelupistei-

siin oli tehty toimintasuunnitelma tai -strategia, jossa kuvattiin, miten poikkihallinnollinen yhteistyö toteutetaan.

"Työtä ei voi tehdä ilman verkostoitumista ja yhteistyötä yli hallintokuntarajojen, sillä kyseessä on nivelvaiheen työ, joka ei kuulu kellekään ja kuuluu samalla kaikille tahoille."

Palvelupisteet sijoittuvat nuorisotoimen ja opetustoimen alaisuuteen. Palvelupisteitä toinen selvästi yhdistävä tekijä on niiden fyysinen sijoittuminen kaupungin keskustaan tai muutoin helposti saavutettavaan paikkaan, kuten kirjastoon. Paikan valintaan onkin vaikuttanut keskeinen sijainti tai palvelun vieminen sellaisiin tiloihin, joissa nuoret todennäköisimmin muutoinkin liikkuvat. Tosin koulujen yhteyteen palvelupisteitä ei ole haluttu sijoittaa, koska se olisi voinut aiheuttaa nuorille tiettyjä ennakoasenteita. Palvelupisteen miljööllä uskotaan olevan merkitystä, mikä näkyy siinä, että palvelupiste on haluttu sisustaa mahdollisimman ei-virastomaiseksi ja muutoinkin helposti lähestyttäväksi.

"Monia kokeiltu, mieluummin mennään nuorten ääreen (kauppakeskuksissa, nuorten palvelupisteet, kirjastot) kuin linnoitaudutaan yksittäiseen paikkaan. Erossa fyysisesti oppilaitoksesta, koska se katsotaan allergisoivan kohderyhmän nuoria."

Palvelupisteissä kootaan kävijöistä erilaisia perustietoja. Paikkakunnasta riippuen tiedot toimitetaan taustaorganisaatiolle. Ainakin yhden palvelupisteen tiedot menevät tiedoksi lautakuntaan saakka.

Palvelupisteen palveluista on tehty kuvaus, josta asiakkaat voivat saada selville, millä tavalla palveluja ohjauspalvelupisteet tarjoavat. Ohjauspalvelupisteen palveluista tiedotetaan monin tavoin. Kaikissa palvelupisteissä tiedotuksessa käytetään esitteitä, esittelykirjeitä, eri hallinnon alojen sisäistä tiedottamista, alueellisia tai paikallisia tiedotusvälineitä sekä erilaisia tapahtumia, kuten seminaareja. Kolmella palvelupisteellä on käytössä internetsivut. Palvelupisteeseen voidaan järjestää myös vierailuja.

Ohjauspalvelupisteissä työskentelee kahdesta viiteen työntekijää palvelupisteen koosta riippuen. Keskimäärin työntekijöitä on kaksi. Työntekijät ovat korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulutaustaisia, kuten opinto-ohjaajia, kuraattoreita, psykologeja ja nuorisotyöntekijöitä.

Palvelupisteet perustuvat matalan kynnyksen toimintaperiaatteeseen, jolloin nuoret tulevat asiakkaiksi useimmiten omatoimisesti. Palvelupisteeseen voidaan tulla myös varsinaisella läheteellä tai ennemminkin sovitusti esimerkiksi opinto-ohjaajan ohjaamana. Nuorille voidaan lähettää myös kutsukirjeitä suoraan kotiin. Palvelua voi saada sekä heti että ajanvarauksella.

Useimmat palvelupisteet ovat avoinna virka-aikaan. Helsingin Nuorisotiedotuskeskus on kolmesti viikossa avoinna illalla kello seitsemään saakka. Espoossa palvelua on saatavissa virka-ajan ulkopuolella tarvittaessa, jos nuoria tavataan vanhempineen normaalin työajan ulkopuolella.

Taulukko 1. Ohjauspalvelupisteiden palvelut

Tarjolla oleva palvelu	Lkm
Henkilökohtaiset ohjaus- ja neuvontapalvelut	4
Ryhmäohjaus	2
Teemapäivät	2
Itsenäinen tai ohjattu tietokoneen käyttö	3
Puhelin- ja tekstiviestipalvelu	2
Nettipalvelut, palvelua esim. sähköpostin kautta, verkossa oleva palvelusivusto, avoimen internetin käyttö	2
Oma internetsivusto	2
Tarjolla olevat materiaalit	3

Palvelupisteiden palvelutarjonnassa on vaihtelua (taulukko 1). Kaikissa on tarjolla henkilökohtaisia ohjaus- ja neuvontapalveluita. Lisäksi käytetään ryhmäohjausta, nettipalveluita ja erilaisia materiaaleja.

Palvelupisteiden rahoituskanavat vaihtelevat. Helsingissä toimivaa Kompassia rahoittaa Helsingin kaupungin Nuorisoasiainkeskus. Samoin Helsingissä toimivan Tulevaisuustiskin rahoitus jakautuu opetustoimen ja henkilöstökeskuksen kesken. Opetustoimen kautta tulee työpanos ja henkilöstökeskuksesta tarvikkeet, tilat ja sijaisresurssi. Palvelupisteistä kaksi toimii toistaiseksi projektirahoituksella (ESR), mutta niidenkin osalta varmuutta toiminnan jatkuvuudesta pidetään hyvänä. Turussa toimivan Ohjaamon jatkuvuus on turvattu siten, että yhden työntekijän vakinaistamisesitys on jo hyväksytty lautakunnassa.

Ohjauspalvelupisteen toiminnan arviointi

Palvelupisteiden toimintaa seurataan kävijämäärien, asiakaspalautteen ja aikaansaatuisten tulosten avulla. Niillä on vaikutusta toiminnan rahoitukseen ja siten jatkuvuuteen. Kuten eräs vastaaja totesikin, suuri kontaktimäärä on hyvä peruste jatkaa toimintaa. Tuloksina seurataan nuorten tilanteiden etenemistä ja ratkeamista eli esimerkiksi koulutukseen siirtymistä.

Palvelupisteiden keskeisinä vahvuuksina pidetään hyvää saavutettavuutta ja toimivaa yhteistyöverkostoa. Palvelupisteiden keskeisellä sijainnilla ja matalan kynnyksen palvelulla koetaan olevan huomattava merkitys. Tietoa on myös laajasti saatavilla. Vastanneiden mukaan palvelupisteiden haasteet liittyvät toiminnasta tiedottamiseen, osaavien työntekijöiden saatavuuteen, eri tahojen välisiin vastuunjakokysymyksiin ja rajallisiin aukioloaikoihin.

3.4 Ohjauspalveluiden tuottaminen verkostomaisena, eri hallinnonalojen välisenä yhteistyönä

Tässä luvussa kuvataan ilman erillistä ohjauspalvelupistettä toteutettavaa verkostomaista, eri hallinnonalojen välisenä yhteistyönä tarjottavaa ohjauspalvelua. Enemmistössä kyselyyn vastanneissa kunnissa poikkihallinnollisia ohjauspalveluja tuotettiin sekä kunnassa tapahtuvana perustyönä että pitkälti myös hankkeilla ja projekteilla, jolloin työtä leimasi määrääkaisuus. Ainoastaan muutamassa kunnassa palvelut tuotettiin yksinomaan hankkeiden avulla. Huomattavaa on kuitenkin se, ettei myöskään pelkästään perustyönä poikkihallinnollisia palveluja tuotettu missään kunnassa. Siten ohjauspalvelujen verkostomainen tuottaminen ei ainakaan tämän kyselyn valossa näytä vielä vakiintuneelta käytännöltä.

Verkostomaiseen yhteistyöhön nuorten palvelujen tuottamiseksi on päädytty useista syistä. Vaikkakin perimmäinen syy kaikilla on nuorten auttaminen, verkostoyhteistyöhön lähtemistä on perusteltu eri näkökulmista, kuten nuoren, oman työn ja laajemman yhteistyön kehittämisen näkökulmasta. Selityksenä on, että verkostomaisen yhteistyön koetaan pystyvän vaikuttamaan paremmin erilaisiin tarpeisiin, kuten nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja ylipäättään yksilöllisten ratkaisujen löytämiseen nuorille. Verkostomaisessa yhteistyössä verkosto kootaan nimenomaan nuoren tarpeista lähtien. Huoli ilman koulutuspaikkaa jääneiden nuorten määrän kasvusta on ajanut yhteistyöhön.

Verkostomainen yhteistyö koettiin toimivaksi tavaksi tuottaa nuorille suunnattuja palveluita. Verkostossa eri hallinnonalat ovat tulleet tietoisemmiksi toisistaan, minkä on koettu edistävän nuorten palvelujen kehittämistä. Verkostoyhteistyötä koettiin tarvittavan myös eri tahojen tekemän työn tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien karsimiseksi. Siten yhteistyö auttoi myös kokonaisuuden hahmottamista. Tämän lisäksi verkostomaisen yhteistyön koettiin tukevan yksittäisten toimijoiden omaa työtä. Verkostosta sai apua, jos tuntui siltä, ettei oma ammattitaito tai aika riitä. Sisäisen kehittämistarpeen kuten tietotaidon lisäämisen tai ajansäästön hankkimisen ohella verkostomaisen yhteistyön promoottoreina ovat toimineet erilaiset ulkopuolelta tulleet hankkeet.

Verkostomaista yhteistyötä kuvaa saatujen vastausten perusteella tällä hetkellä tietty hajanaisuus. Tämä johtuu osin siitä, että verkostomaista yhteistyötä ollaan vasta käynnistämässä, jolloin käytännöt hakevat vasta muotojaan. Ainoastaan muutamilla paikkakunnilla on verkostomaisista ohjauspalveluista tehty sellaista kuvausta, joista potentiaaliset asiakkaat voivat saada selville, minkälaisia palveluja on tarjolla. Kaksi kolmasosaa vastanneista ilmoitti, ettei varsinaista palvelukuvausta ole tehty.

Poikkihallinnollisen verkostoyhteistyön systemaattisuutta kuvaa se, miten se on huomioitu kirjallisissa toimintasuunnitelmissa tai -strategioissa. Ainoastaan viidellä paikkakunnalla oli tehty sellainen ohjauspalvelujen suunnitelma tai strategia, jossa kuvataan, miten poikkihallinnollista verkostoyhteistyötä toteutetaan.

Vastaajia pyydettiin kuvaamaan verkostomaisen yhteistyön keskeisiä käytäntöjä. Verkostomainen yhteistyö tarkoittaa konkreettisesti esimerkiksi säännöllisiä yhteistyöpalavereja, tapahtumia, yksittäisten nuorten tapaamista, nivelvaiheen tilastointia, muuta tietojen kokoamista ja eteenpäin välittämistä sekä säännöllisiä ohjauspäiviä. Keravalla on perinteeksi muodostunut ns. yhteinen jälkiohjauspäivä, jolloin kaikki ohjausta järjestävät tahot ovat valmiina ohjaamaan yhteishaun tulosten selvittyä. Porvoossa alueen toimijoilla on alkusyksystä kokous, jossa todetaan koulutuksen ulkopuolelle jäävät ja opintonsa keskeyttäneet nuoret. Tapahtumina mainittiin Porissa käytössä oleva Niveltori-tapahtuma ja YSI-tapahtuma. Välttämättä ei aina kuitenkaan ole varsinaisia sovittuja käytäntöjä, vaan käytäntö voi olla sekin, että tarvittaessa otetaan yhteistyötahoihin yhteyttä.

Asiakkailla suuntautuvaa tiedottamista luonnehtii vielä pitkälle satunnaisuus. Useinkaan verkostomaisista ohjauspalveluista ei ole asiakkailla systemaattista tai koottua tiedottamista. Käytäntö näyttikin olevan, että kukin taho tiedottaa palveluista omalta osaltaan. Hallinnonalojen välisessä tiedottamisessa koettiin olevan puutteita.

Yleisimmin nuoret tulevat verkostoyhteistyön asiakkaiksi jonkin hallintokunnan meneillään olevan asiakkuuden kautta. Kyseinen opetustoimen, sosiaalitoimen, nuorisotoimen tai työhallinnon edustaja ohjaa nuoren verkostoyhteistyön asiakkaaksi nähdessään tarvetta nuoren tilanteen kokonaisvaltaiselle tarkastelulle. Yksittäisinä ammattikuntina, jotka ohjaavat nuoria verkostomaisen yhteistyön kohteiksi mainittiin opinto-ohjaajat, opettajat, rehtorit, terveydenhoitajat ja erityisnuorisotyöntekijät. Nuorten ohjaaminen tapahtuu hyvin viranomaislähtoisesti, sillä ainoastaan yhdellä paikkakunnalla mainittiin nuorten puskaradion

ohjaavan nuoria omatoimisesti mukaan ja toisella paikkakunnalla mainittiin yhteistyön lähetevän liikkeelle vanhempien aloitteesta.

Vastaajilla oli mahdollisuus kertoa vielä muita ajatuksiaan verkostomaiseen yhteistyöhön liittyen. Verkostoyhteistyön toiminnan kehittämisessä haasteena nähtiin mm. työskentelyn koordinointi sekä toimijoiden ja päättäjien sitouttaminen. Alueellisesti haastetta toi vielä eri kuntien vaihtelevat käytännöt. Kuraattorien ja sosiaalitoimen linkittäminen yhteistyöhön on ainakin yhdellä alueella koettu ongelmalliseksi. Onkin koettu tarvetta laaja-alaisemmalle näkemykselle ohjauksesta. Oman haasteensa toi myös toimijoiden runsaus ja jatkuva muutoksen tila. Verkostoyhteistyössä on riskinsä myös siinä, että ongelman tarkastelunäkökulmaksi vaihtuu nuoren sijaan viranomaisverkoston näkökulma.

4 Johtopäätökset ja työryhmän toimenpide-ehdotukset

Opinto-ohjauksen ja työhallinnon ohjauspalveluiden yhteistyöryhmän työskentelyn lähtökohtana on ollut tarkastella, miten koulutus- ja yhteiskuntakuu toteutuu ja minkälaisia toimintamalleja on luotu eri puolilla Suomea nuorten kouluttautumisen ja työllistymisen turvaamiseksi.

Ohjauspalvelujen yhteistyöryhmän teettämän kyselyn tulokset tukevat yleistä kuvaa nuorten ohjauspalvelujen moninaisesta tilanteesta. Poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö on yleistä myös ohjauspalveluiden järjestämisessä, mutta se tuntuu vielä hakevan paikkaansa ja muotojaan. Tästä huolimatta yhteistyölle on selkeä tarve. Poikkihallinnollisen työn nähdään auttavan sekä yksittäisen nuoren tilannetta että tehostavan eri toimijoiden tekemää työtä. Ohjauspalveluita tuotetaan samanaikaisesti verkostomaisena, eri hallinnonalojen välisenä yhteistyönä sekä osittain kuntien perustyönä ja hankkeina. Puh- taasti kunnan perustyönä poikkihallinnollisia ohjauspalveluja ei tuotettu missään kunnassa, vaan rinnalla oli aina jokin työtä tukeva hanke tai muu vastaava irrallinen toimi. Valtion ta- lousarvioissa tulisikin varata koulu- ja oppilaitosten ulkopuolella olevien nuorten ja aikuis- ten ohjauspalvelujen järjestämistä varten tarvittavat resurssit, jotta hankkeissa ja projekteissa saatuja hyviä käytänteitä voidaan vakiinnuttaa. Varsinaisia ohjauspalvelupisteitä oli mukana vain muutama. Niillä koetaan olevan merkitystä etenkin muita ohjauspalveluja tukevana matalan kynnyksen palveluna.

Suomen EU-puheenjohtajuuskauden aikana Jyväskylässä 6.–7.11.2006 järjestetyssä elin- ikäisen ohjauksen toimintapoliittisessa konferenssissa mukana olleet jäsenmaat esittivät, että elinikäisen ohjauksen toteutumista voidaan tehostaa keskinäisellä yhteistyöllä. Seminaarin aikana Komissio ilmoitti varaavansa elinikäisen oppimisen ohjelmaan vuosille 2007–2013 määrärahan eurooppalaisen elinikäisen ohjauksen toimintapoliittisen verkoston toiminnan tukemiseksi. Tavoitteena on, että verkosto käynnistää toimintansa lokakuussa 2007. Ver- koston toimintaohjelman painopistealueena on vertaisoppimisen kautta kansallisten ohja- usjärjestelyjen kehittäminen. Tavoitteena on seurata, miten elinikäisen ohjauksen strategia integroituu kansallisiin elinikäisen oppimisen strategioihin ja tukea elinikäisen ohjauksen kansallisten pysyvien poikkihallinnollisten asiantuntijaryhmien perustamista. Kansallisten yhteistyöryhmien tehtävänä on koordinoita elinikäisen ohjauksen toteutumista siten, että eri hallinnon alojen välillä sovitaan tehtävän- ja vastuunjaosta ja näin vältetään myös resurssien

päällekkäiskäyttöä. Yhteistyöryhmien tehtävänä on myös huolehtia siitä, että määritellään ohjaus- ja neuvontatyössä mukana olevien asiantuntijoiden pätevyysvaatimukset sekä huolehditaan henkilöstön täydennyskoulutuksesta. Kansallinen elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä tukee myös alueellisen ja seutukunnallisen yhteistyön toteutumista.

Koulutusjärjestelmän ongelmakohta on peruskoulun ja toisen asteen koulutusmuotojen välinen nivelvaihe (Huhtala & Lilja 2007). Nivelvaiheessa peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen yhteydenpidossa sekä tiedonvälityksessä on puutteita ja katkoksia, joiden seuraukset näkyvät erityisesti peruskoulun yleisopetuksen kautta toiselle asteelle tulevien ongelmallisten oppilaiden opiskelussa. Peruskoulusta tulleiden oppilaiden ongelmat eivät katoa toiselle asteelle siirryttäessä, vaan usein korostuvat entisestään, kun nuorten on mukauduttava uuteen oppimisympäristöön ja -kulttuuriin.

Opetushallituksen koordinoimassa, syksyllä 2006 alkaneessa ammatillisen koulutuksen ”ammattistartti” kokeiluista saatuja hyviä kokemuksia on syytä hyödyntää jatkossa. Ohjauksellisesti joustava vuosi perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen/lukion välillä on perusteltua. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on edelleen liian yleistä. Ammatillisen koulutuksen uusia toteutustapoja tulee edistää työssäoppimisen hengessä.

4.1 Oppilaan- ja opinto-ohjauksen haasteita opetustoimessa

Voimassa olevien opetussuunnitelman perusteiden mukaan ohjaustoiminnan tulisi muodostaa jatkumo, jossa ohjauspalveluja on tarjolla esiopetuksesta työelämään saakka. Opintopolun ja työuran eri vaiheissa tarvitaan erilaisia ohjaus- ja tukimuotoja, ja näitä yhteiskunnassa tulisi olla tarjolla. Perusopetuksen ja toisen asteen opetussuunnitelman perusteissa veloitetaan oppilaitokset tekemään ohjaustoiminnan suunnitelma, jossa määritellään ohjaustyön periaatteet ja tavoitteet sekä ohjaustyötä tekevien toimijoiden keskinäinen työnjako ja vastualueet. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan ohjaustoimintaan liittyvä yhteistyö huoltajien, työelämän ja eri hallinnonalojen kanssa. Tämän ohjaussuunnitelman toivotaan takaavan kaikille opiskelijoille tasa-arvoinen mahdollisuus saada tarvitsemiaan ohjauspalveluja koulusta/oppilaitoksesta ja kunnasta riippumatta.

Yksilön kannalta ohjauspalvelujen saatavuus on ensiarvoisen tärkeää. Ohjauksen avulla on mahdollista hankkia kokemuksia ja tietoa tulevaisuudensuunnittelun kannalta keskeisistä asioista, työelämästä ja ammanteista, jatko-opiskelumahdollisuuksista, itsestä oppijana ja opiskelijana, omista arvoista ja valintoihin vaikuttavista muista tekijöistä. Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että yksilöllä on mahdollisuus tehdä tietoon eikä mielikuviin perustuvia ratkaisuja oman elämänsä suhteen. Opinto-ohjaajan vastuulla koulussa on huolehtia siitä, että nuoret tietävät, mitä seurauksia ja mahdollisuuksia erilaiset valinnat aiheuttavat esimerkiksi jatko-opintojen kannalta. Samalla nuoria tuetaan itsenäistymiseen ja vastuunottamiseen. Nuorten tulisi sitoutua ja tehdä työtä ohjauksessa sekä opintojen aikana syntyneiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ohjauksen tulisi tarjota myös mahdollisuuksia etsiä vaihtoehtoisia polkuja, joita pitkin tavoitteisiin päästään. Ammattitaitoinen opinto-ohjaaja osaa ottaa huomioon tekijät, jotka ovat keskeisiä elämän-, jatko-opintojen ja urasuunnittelun kannalta. Ohjauspalvelujen tuottamisessa yhdenvertaisuuden periaate on keskeinen. Tämä yhdenvertaisuuden periaate ei tällä hetkellä toteudu Suomen koulumaailmassa. Erityisesti lukiokoulutuksen ohjauspalvelujen järjestämiseen tulisi kiinnittää huomiota ja vaikuttaa tällä hetkellä vallitsevaan kirjajaan tilanteeseen.

4.2 Työvoimatoimistojen palvelut nuorille ja nuorten ohjausyhteistyö

Työvoimatoimiston ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut on tarkoitettu pääasiassa aikuisasiakkaille mutta myös perusopintonsa päättäneille nuorille. Opiskelijoitten ohjauksesta vastaavat ensisijaisesti oppilaitokset. Koulutusneuvonta on työvoimatoimiston avoimena palveluna kaikkien asiakkaitten käytettävissä, nuoret asiakkaat mukaan lukien. Työnhakupalvelut on tarkoitettu pääosin 17 vuotta täyttäneille työnhakijoille, joilla työttömyyden aikana myös tietyin ehdoin on mahdollisuus osallistua työttömille tarkoitettuihin aktiivi-ohjelmiin kuten työharjoitteluun esim. työpajassa tai työvoimakoulutukseen. Työvoimatoimiston nuorten yhteiskuntatakuun toimintamallin mukaan työttömien nuorten palveluja on tehostettu ja nopeutettu sekä aktiiviohjelmiä monipuolistettu nuorten työllistymiseksi. Viimeistään kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen työvoimatoimisto tarjoaa työttömille nuorille mahdollisuuden osallistua tukitoimiin, jos työtä ei löydy avoimilta työmarkkinoilta. Ammattitaidottomia nuoria ohjataan ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen. Nuorten työttömyyden ehkäisemiseksi tekevät työvoimatoimistot mm. ura- ja rekrytointipalveluyhteistyötä ammatillisten oppilaitosten kanssa valmistuvien nuorten työllistämiseksi.

4.3 Toimenpide-ehdotukset

1 Kunta- ja seutukohtaiset ohjaussuunnitelmat tai strategiaperit, joissa ohjausyhteistyön periaatteet, tavoitteet ja arviointi määritellään.

Saatujen kokemusten perusteella koulutus- ja nuorisotakuun toteuttaminen edellyttää kunta- tai seutukohtaista ohjaussuunnitelmaa, jossa ohjausyhteistyön periaatteista on sovittu. Ohjaussuunnitelmat tai ohjauksen aluestrategiat on tehtävä eri toimijatahojen, opetustoimen, työhallinnon, sosiaali- ja terveystoimen, työelämän ja nuorisotoimen edustajien välisenä yhteistyönä. Ohjaussuunnitelmalla on yhteys oppilaitosten ohjaussuunnitelmiin. Esimerkiksi peruskoulujen päättävien nuorten seurannasta ja ohjauksesta tulisi kunnallisessa ”ohjaussuunnitelmassa” sopia, miten ns. jälkiohjaus hoidetaan. Oleellista on huolehtia myös koulutuksensa keskeyttäneiden nuorten ohjauksesta ja selkeästi sopia vastuunjaosta yhteistyötahojen kesken. Oppilaitoksessa, jossa nuori on ennen keskeyttämistään opiskellut, on usein opiskelijoiden tilanteesta tietoa, jota voidaan hyödyntää jatkosuunnitelmia tehtäessä. Tiedon välittymisen varmistamiseksi tulisi toiminta olla organisoitua. Ohjaussuunnitelmaan tulisi myös kirjata, miten ohjauspalveluiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset katetaan eri hallinnonalojen kesken. Jälkiohjauksen suunnittelu tulisi toteuttaa myös lukion ja ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien kohdalla. Opiskelunsa päättäneiden, vailla työpaikkaa olevien nuorten osalta jatko-opintojen ja työelämän siirtymävaiheen palveluyhteistyösuunnitelma tulisi tehdä työhallinnon edustajien kanssa.

2 Asiantuntijoiden yhteistyönä tuottamat tuki- ja ohjauspalvelut

Suuremmat kaupungit voivat hyödyntää Turun Ohjaamon ja muiden isojen paikkakuntien toiminnasta saatuja kokemuksia oman alueensa ohjaustoiminnan organisoimisessa. Ohjausta tarvitsevat, mutta tällä hetkellä usein vailla ohjausta olevat, peruskoulun päättäneet koulutuksen ulkopuolelle jääneet, koulutuksensa keskeyttäneet ja lukion jälkeen ilman koulutuspaikkaa jääneet nuoret. Ohjauspisteiden toiminnassa tulee huomioida helppo palveluiden saatavuus ja saavutettavuus, ammattitaitoinen henkilöstö sekä mahdollisuus sähköiseen tiedonhakupalveluun.

Verkostomainen yhteistyö ohjauspalvelujen järjestämisessä edellyttää toimintaedellytysten luomista ja ohjausyhteistyösopimusten tekemistä. Ohjaus- ja tukipalveluja suunniteltaessa on huomioitava, minkälaista ammattitaitoa ja osaamista henkilöstöltä edellytetään eri tehtävissä. Samoin eri asiantuntijoiden roolit ja tehtävät tulee selkeästi sopia.

Ohjauspalveluja suunniteltaessa on hyödynnettävä jo olemassa olevia palveluja, joita on verkossa (mm. Koulutusnetti, Opintoluotsi, työhallinnon Urasuunnittelu- ja Ammattinettisivut) tai puhelinpalveluna (työhallinnon työlinja ja koulutuslinja), mutta on myös kehitettävä erityisesti nuorten maailmaan sopivia tiedotus- ja neuvontakanavia.

3 Käynnistetään ESR-hankkeita ohjaustoiminnan kehittämiseksi

Työryhmä esittää, että ohjaustoiminnan kehittämiseen voitaisiin käyttää uuden ohjelma-kauden ESR-rahoitusta. Kehittämistyössä olisi tärkeää löytää joustavia ratkaisuja, joiden avulla voidaan vastata erilaisiin ja eri ajankohtiin sijoittuviin ohjaustarpeisiin sekä tukea nuorten työelämään sijoittumista. Oppilaitoksissa kehittämisen kohteena tulee olla opintopolkujen sujuvuuden turvaaminen ja opiskeluaikojen lyheneminen sekä keskeyttämisten väheneminen.

Kehittämisen lähtökohtana tulisi olla eri toimipaikoissa ohjaus- ja neuvontatyötä tekevän henkilöstön osaamisen määrittely ja sen perusteella laadittava täydennyskoulutussuunnitelma.

4 Ammattistartti pysyväksi vaihtoehdoksi

Perusopetuksen lisäopetuksen ohella vuonna 2006 käynnistettiin ammatillisen koulutuksen yhteyteen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen (ammattistartti) pilotti, jonka toteutumisesta Opetushallitus tekee seurannan. Toiminnan kokonaisarvioinnin perusteella voidaan tehdä päätökset kokeilun jatkamisesta, vakinaistamisesta tai lakkauttamisesta. Tähän mennessä saatujen kokemusten perusteella työryhmä ehdottaa ohjaavan ja valmistavan koulutuksen jatkamista.

5 Ohjauspalveluiden riittävyyden ja saatavuuden kartoitus

Ohjaus- ja neuvontapalveluiden riittävyys ja saatavuus arvioidaan sekä kartoitetaan nykyisten toimintamallien vaikuttavuus. Edellisen perus- ja toisen asteen ohjaustoiminnan arvioinnin kysely tehtiin vuonna 2000. Tämän jälkeen on otettu käyttöön uudet opetussuunnitelman perusteet ja käynnistetty useita kansallisia kehittämishankkeita.

Kokemusten perusteella eri oppilaitosten tarjoamissa ohjauspalveluissa on suuria eroja. Työryhmä esittää, että opinto-ohjauksen toimivuus peruskoulun päättyessä, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa selvitetään. Selvityksessä tulee kartoittaa opiskelijoiden näkemykset saadusta ohjauksesta opiskelujen päätösvaiheessa.

6 Kansallinen pysyvä ohjausyhteistyöryhmä

Työryhmä esittää, että Opetusministeriö nimittää eri hallinnonalojen sekä työ- ja elinkeinoelämän edustajista muodostuvan kattavan ohjauksen yhteistyöryhmän, jonka tehtävänä on toimia ohjausryhmänä ohjauspalveluiden kehittämishankkeille sekä nuorten ohjauksen valtakunnalliselle kehittämiselle.

Kirjallisuutta

- Huhtala, Mikko & Lilja, Kari (2007, painossa) Ongelmalliset oppilaat -tutkimus.
- Kaikki jatkaa – Lohjan kaupungin Nuorten tuki- ja neuvontakeskus -projektin koulutustakuujärjestelmä. 2006. Lohja. <http://www.lohja.fi/linkki>
- Karjalainen, Merja & Kasurinen, Helena (toim.) 2006. Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportti. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Kivelä, Suvi & Ahola, Sakari. 2007. Ennaltaehkäisyä vai syttyneiden roihujen sammuttamista? Opinto-ohjaajien ja projektityöntekijöiden näkemyksiä nuorten syrjäytymisen ehkäisystä. VaSkoolin tutkimushankkeen 2. osaraportti. <http://www.vaskooli.fi/dokumentit/Raportti2.pdf>
- Nykänen, S., Karjalainen, M., Vuorinen, R. & Pöyliö L. 2007. Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen – poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 34.
- Vehviläinen, Jukka. 2006. Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Helsinki: Opetushallitus

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-412-2

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet
PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)
00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet
puhelin / telefon (09) 7010 2363
faksi / fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi